

רשימות חוברת נה

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת ראה, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו: (א) ביאור מארז"ל "עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן" (משנת תרצ"ו) — בקשר לפרשת השבוע שסיומה בענין חג הסוכות, (ב) מכתב לבן דודו (מנחם מענדל, בנו של הרה"ח ר' שמואל שניאורסאהן, אחיו של כ"ק הרה"ק וכו' ר' לוי יצחק שניאורסאהן) ליום מלאת לו ט' שנה, בענין "בן ה' למקרא, בן י' למשנה וכו'" ששינו באבות פרק ה' — שלומדים בשבת זה.

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכת"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראה מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים“

עש"ק פ' ראה, ה'תשנ"ו
ברוקלין, נ.י.

(ב"ב ע"ה.). רצ"ו פאריז.

עתידי הק' לעשות סוכה לצדיקים מעוררו של לוייתן זכה עושין לו סוכה לא זכה עושין לו צלצל וכו' לא זכה עושין לו ענק וכו' ל"ז עושין לו קמיע וכו' והשאר פורסו הק' על חומות ירושלים וזיוו מבהיק מסוף העולם וע"ס [סוכה, גג וד' דפנות. צל, סיכוך בלא מחיצות. קמיע, דבר מועט שקושרו לתלות בצוארו כעין קמיע. פירש"י].

בדא"פ: זכה מל' זכות. אם כולו נזדכך, נמשכים לו על כל גופו, שזהו סוכה. אם רק המוחין, עושין לו צלצל, בלא דפנות רק מלמעלה מקיף. למטה מזה רק מדות, והוא ענק, עגול מקיף על הצואר, מקום הג' שרים אכו"ש ונשימה. והיותר פחות קמיע, אמונה, שזהו דבר מועט, כי אתם המעט מכל העמים, נקודה בעלמא, והוא בדרך סגולה כמו קמיע.

הקדמה לזה מצות סוכה בעוה"ז, וכדאיתא בפסיקתא הובא יל"ש (איוב מ'), לאחר שהשיג מקיפים דסוכה, נותנים לו מקיפים יותר עליונים. לוייתן. לקו"ת שמיני. ס"פ א"ט. ב"ב הנ"ל. יל"ש הנ"ל. לקו"ת דגים קודם בשר.

צואר. סוטה (מה:): פרעה דוקא במיצר הגרון.

עור לוייתן פסול לסוכה, כי בעינין גדולו מן הארץ (סוכה יא.), אף שאין מקבל טומאה כי כל שבים טהור (כלים יז' יג').
עור. לעיין מה יפו פעמיך, מפ"מ אין יוצאין במנעל של עור. כתנות עור ואור. עור בשר ועצמות. (בב"ב הנ"ל סעודה מבשרו של לוייתן)

(ב"ב עה, א). תרצ"ו פאריז.

עתידי הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן וכו'. זכה, עושין לו סוכה, לא זכה, עושין לו צלצל וכו', לא זכה, עושין לו ענק וכו', לא זכה, עושין לו קמיע וכו', והשאר פורסו הקב"ה על חומות ירושלים, וזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו [סוכה היינו מלמעלה גג וד' דפנות . . צל היינו סיכוך בלא מחיצות. קמיע, דבר מועט שקושרו לתלות בצוארו כעין קמיע. פירש"י].

ויש לומר הביאור בזה בדרך אפשר:

"זכה" — מלשון זכות (זכות), היינו שנזדכך כולו. ו"לא זכה", היינו שלא נזדכך כולו אלא חלקו בלבד, ובזה גופא כמה אופנים — "לא זכה כו' לא זכה כו'".

וזהו "זכה עושין לו סוכה" — שאם כולו נזדכך, נמשכים לו המקיפים העליונים על כל גופו, שזהו סוכה, שד' דפנותי מקיפים על כל הגוף.

"לא זכה עושין לו צלצל" — שאם לא נזדכך כולו אלא רק המוחין בלבד, עושין לו צלצל, סיכוך בלא דפנות, שרק מלמעלה מקיף, היינו, מקיף על המוחין בלבד.

למטה מזה — "לא זכה עושין לו ענק" — כיון שלא זיכך המוחין אלא רק המדות בלבד, והוא בדוגמת "ענק", עגול מקיף על הצואר, מקום הג' שרים שעל ידם נמשכת ההשפעה מהמוח אל הלב, שהם אכילה ושתי' ונשימה, ונמצא, שהענק שמקיף על הצואר הוא המקיף על המדות.

והיותר פחות — "לא זכה עושין לו קמיע", כנגד אמונה (שגם בהזיכך היותר פחות ישנו ענין האמונה בשלימות), שזהו דבר מועט, "כי אתם המעט מכל העמים"², נקודה בעלמא, והוא בדרך סגולה, כמו קמיע.

וההקדמה לזה — קיום מצות סוכה בעוה"ז, וכדאיתא בפסיקתא³

(1) ראה תו"א יתרו עא, ד. הוספות לתו"א ויחי קב, ג. ובכ"מ (ושם: קנה ושט ורידין).

(2) ואתחנן ז, ז.

(3) פסדר"כ פסקא כט (פסקא אחריתא דסוכות) בתחלתה.

הובא ביל"ש (איוב מ') "כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה אף הקב"ה מושיבו בסוכתו של לויתן לעתיד לבוא, שנאמר: התמלא בשכות עורו וגו'".

והענין בזה — שלאחר שהשיג מקיפים דסוכה ע"י קיום מצות סוכה בעוה"ז, נותנים לו מקיפים יותר עליונים, שזהו"ע הסוכה שעושה הקב"ה לצדיקים מעורו של לויתן⁷.

לויתן⁸. ענינו נתבאר בלקו"ת פ' שמיני⁹. נזכר בחולין ס"פ אלו טרפות¹⁰. ב"ב הנ"ל¹¹. יל"ש הנ"ל¹². וראה גם לקו"ת בהעלותך¹³ בענין אכילת דגים קודם בשר.

צואר. נזכר בסוטה (מה, ב'¹⁴). פרעה דוקא במיצר הגרון¹⁵, שהוא הצואר.

(4) רמז תתקכו (וכ"ה ביל"ש אמור רמו תרנג).

(5) איוב מ, לא.

(6) ראה עד"ז לקו"ת ואתחנן ז, ג. שמע"צ פט, ג.

(7) כנראה לא סיים רבינו רשימה זו — ביאור המשך המאמר "והשאר פורסו כו'".

(8) מכאן ואילך — ציונים וראשי פרקים בלבד.

(9) ושם (יח, א ואילך): "לויתן .. לשון התחברות כמו הפעם ילוה אישי אלי .. דהיינו

חיבור היש לאין כו' בבחינת מס"נ באחד", ומבאר, ש"הילוך הצדיקים הנק' נוני ימא היא נפלאה וגבוה מאד כמו עד"מ .. דג היס ששט מקצה העולם ועד קצהו .. בטיסה אחת .. וזהו ענין סנפיריו של הלוי"ת שבהם הוא שט מן הקצה כו'". ושם (יט, ד): "ענין לויתן ששט בים ומקיפו כרגע היינו שהוא למעלה ממדרגת .. הלבושים שממעשה המצות שבהם ועל ידם יתעלו הנשמות בבחי' סוכ"ע ים החכמה, כ"א אדרבה הוא מקיף את היס ומשפיע וממשיך בים החכמה מלמעלה מהחכמה כו' כי לויתן הוא ל' חיבור, ע"ד דוד הי' מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה".

(10) ושם (סז, סע"ב): "לויתן דג טהור הוא, שנאמר (איוב מא, ז"כא) גאוה אפיקי מגנים

תחתיו חרודי חרש, אפיקי מגינים אלו קשקשים שבו, תחתיו חרודי חרש אלו סנפירין שפורח בהן".

(11) ועיי"ש לפנ"ז (עד, ב) — עוד כו"כ ענינים בנוגע ללויתן.

(12) ועיי"ש לפנ"ז (רמז תתקכו) ולאח"ז — עוד כו"כ ענינים בנוגע ללויתן.

(13) ושם (לג, ב): "כל מה שיש ביבשה יש בים, והבשר שבים היינו דגים, אלא שהים הוא

מעלמא דאתכסיא ויבשה מאתגליא. והנה הירידה הגדולה לבחי' עלמא דאתגליא לאכול בשר שביבשה להעלות כו' ולא יפול למטה בגשמיות, יש עצה ע"י ירידה תחלה לעלמא דאתכסיא, דגים שבים, שבהם ועל ידם יוכל אח"כ לירד יותר כו', ולכן מנהג ישראל לאכול דגים קודם בשר".

(14) ושם (ובפרש"י) — לענין מדידת העיר הקרובה אל החלל: "רבי אליעזר בן יעקב אומר

ממקום שנעשה חלל מצוארו .. מאי טעמא (דאמר מן הצואר הוא קרוי חלל) .. כדכתיב לתת אותך אל צוארי חללי רשעים" (והלכך ממנו מודרין, כדכתיב אל החלל).

(15) ראה תו"א וארא נח, ב ואילך.

עור לויתן פסול לסוכה, כי בעינן גדולו מן הארץ (סוכה יא, א¹⁶), ולכן פסול לסוכה אף שאין מקבל טומאה, כי כל שבים טהור (כלים פי"ז מי"ג¹⁷).

עור. לעיין בלקו"ת שה"ש ד"ה מה יפו פעמיך¹⁸, מפני מה אין יוצאין ביוהכ"פ במנעל של עור, כתנות עור ואור, עור בשר ועצמות. (בב"ב הנ"ל נזכר גם ע"ד סעודה מבשרו של לויתן¹⁹).

16 "כל שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ, אין מסככין בו, וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ, מסככין בו".

17 "כל שבים טהור" (כל בריות שבים אם עשה מעורן כלים אין מקבלין טומאה, דכתיב או בגד או עור או שק, מה בגד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ — רע"ב).

18 (ושם (מג, ד ואילך): "בחינת נעל ולבוש של הרגל הוא בחינת נפש הבהמית .. כמשל הבהמה שבשר גידים ועצמות שלה הוא הפנימי" שלה, והעור החיצון הוא מלביש אותה .. ומעור עושים מנעלים". ו"זהו מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב, בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שהוא בחינה המשפעת חסד וטוב לכל העולמות כו', למשל עורות עבודים, שכל עיקר עבודה שבשבילה נברא האדם הוא לתקן בחינת העור, להפכו מחושך לאור, וזהו ויעש כו' כתנות עור". ומבאר "ענין שאין יוצאין במנעלים ביוהכ"פ ודוקא של עור .. בהיות בחי' עור הוא לבוש עב חומרי יוצא מגדר הגוף יותר .. ביוהכ"פ מתעלה בחי' בת הנ"ל למעלה מעלה עד שאין בחינת מנעלים של עור לבוש לה כו'".

19 (ושם (וכן ביל"ש הנ"ל): "עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן".

ליום מלאות לך ט"ש אשלח לך ברכותי חמות

... תנן (אבות פ"ה) בן ה' למקרא, בן י' למשנה, בן יג' למצות. ופי' בתוס' (כתובות נ') ד"ה דכמו בן יג' למצות פי' כשנמלאו לו כבר יג"ש כך בן י' למשנה ג"כ פי' כשנמלאו לו כבר י' שנה שלמות. אבל [רש"י ורע"ב ו]אדה"ז בשו"ע הל' ת"ת פי' בן ה' למקרא בשנה הה', פי' ככלות ד"ש ומתחלת שנת הה'. וכתב שם ג"כ שהיו לומדים חמש שנים מקרא. וא"כ לפי' בן י' למשנה היינו כשנמלאו לו ט"ש ומתחלת שנת הי'. ופי' בן ה' למקרא כנ"ל מוכח ג"כ במד"ת קדושים () . גם בי"ד פליג על התוס' הנ"ל, דהא פי' (הל') בן יח' לחופה, תחלת שנת יח' — לגירסתינו ברמב"ם — וכמוש"כ כ"ז בקו"א לאדה"ז שם.

אלא דצריך ישוב הא דבן כ' לרדוף, די"א שהוא בן עונשין למעלה, וא"כ הוא בגמר כ' שנה, כדמשמע בשבת () דל מינייהו עשרין, וכן בן כ' למכור בנכסי אביו () , כ' שנה דלויים. והרי גם במתני' הנ"ל בהא דבן טו' לתלמוד פי' שלומד ה' ש' גמרא, ומשמע דתיכף אח"כ מתחיל בן כ' לרדוף. ויל"ע בשו"ע סי' בסופו.

בן מח' הכיר אברהם (נדרים) . לכאורה תחלת שנת מח'. דבן צט' הי' כשנהפכה סדום, כי אז נימול, וסדום עמדה נב' שנה (שבת י:), וא"כ בשנת הפלגה שאז הכיר () ואז נתיסדה סדום (שבת שם), הי' בן מז' שלמות.

משה בן פ' בדברו אל פרעה (שמות) . ומשמע מהכתובים שזהו קודם התחלת המכות. ומשפט מצרים יב"ח (עדיות פ"ב) . ומ' שנה שלמות היו במדבר, דבטו' בניסן יצממ"צ, וב בניסן עברו את הירדן (יהושע) . ובז' באדר שנת המ' הי' מרע"ה בן ק"ך מיום ליום, וכדרז"ל ע"פ . וא"כ עכצ"ל פ' בן פ' תחלת פ'. ועדיין צ"ע.

ליום מלאות לך ט' שנה, אשלח לך ברכותי חמות.
 ... תנן (אבות פ"ה) "בן ה' למקרא, בן י' למשנה, בן יג'
 למצות".

ופירושו בתוס' (כתובות נ, א) ד"ה ברי', דכמו "בן יג' למצות"
 פירושו כשנמלאו לו כבר יג' שנה, כך "בן י' למשנה" ג"כ פירושו
 כשנמלאו לו כבר י' שנה שלמות.

אבל [רש"י ורע"ב] ו[אדה"ז בשו"ע הל' ת"ת בתחלתו
 פירש[ן] "בן ה' למקרא" — בשנה הה', פירוש, ככלות ד' שנים
 ומתחלת שנת הה'. וכתב שם ג"כ שהיו לומדים חמש שנים
 מקרא⁴, היינו, מתחלת שנה החמישית עד תחלת שנה העשירית,
 וא"כ לפירושו צ"ל ש"בן י' למשנה" — שבא תיכף לאחר חמש
 שנים דלימוד המקרא — היינו כשנמלאו לו ט' שנה ומתחלת שנת
 ה'.

ולהעיר, שפירוש "בן ה' למקרא" כנ"ל (ככלות ד' שנים
 ומתחלת שנת הה') — מוכח ג"כ במדרש תנחומא קדושים (יד):
 "ונטעתם וערלתם, הכתוב מדבר בתינוק. שלש שנים יהי' לכם ערלים,
 שאינו יכול לא להשיח ולא לדבר, ובשנה הרביעית יהי' כל פרוי קדש,
 שאביו מקדישו לתורה .. ובשנה החמישית תאכלו את פרוי, משעה
 שהוא מתחייב לקרות בתורה .. מכאן שנו רבותינו בן חמש שנים למקרא
 כו".

גם בי"ד פליג על התוס' הנ"ל (ש"בן י' למשנה" פירושו
 כשנמלאו לו כבר י' שנה שלמות) — דהא פירש (בהל' אישות פט"ו

(1) "בר עשר למשנה .. דמסכת אבות .. הוי בר עשר ויום אחד, דומיא דבן י"ג למצות".
 (2) בפרש"י אבות שם: "קרא קא דריש דכתיב ובשנה הרביעית יהי' כל פרוי קדש, שמחנכין
 אותו לאותיות, ובשנה החמישית כתב להוסיף לכם תבואתו, וכדאמרינן התם מכאן ואילך ספי
 ל' כתורא". ובפי' הרע"ב שם: "מעלה ילפינן דכתיב שלש שנים יהי' לכם ערלים [וגו'] ובשנה
 הרביעית יהיו כל פרוי קדש הלולים, שאביו מלמדו צורת האותיות והיכר הנקודות, ובשנה
 החמישית תאכלו את פרוי להוסיף לכם תבואתו, מכאן ואילך ספו ל' כתורא" (וראה תנחומא
 קדושים דלקמן בפנים).

(3) "בן חמש שנים דהיינו בשנה חמישית".

(4) "והיו אז עסקי' ה' שנים בלימוד כל המקרא". וכ"ה בפי' הרע"ב: "שלומד מקרא חמש
 שנים". ובפרש"י: "בן עשר למשנה, דודאי באלו חמשה למד המקרא".

ה"ב) "בן יח' לחופה" דהיינו תחלת שנת יח' — לגירסתינו ברמב"ם⁵ — וכמוש"כ כל זה בקו"א לאדה"ז שם.

אלא דעפ"ז צריך ישוב הא ד"בן כ' לרדוף":

דהנה, יש אומרים⁶ שהפירוש ד"בן כ' לרדוף" הוא שנעשה בן עונשין למעלה, וא"כ הוא בגמר כ' שנה, כדמשמע בשבת (פט, ב) "דל (מינייהו, מ"שנותיו של אדם שבעים שנה)" עשרין דלא ענשת עלייהו", שהם עשרים שנה שלמות. וכן בן כ' למכור בנכסי אביו (ב"ב קנו, א), וכ' שנה דלויים ("מבן שלושים גו' ועד בן חמשים גו' לעשות מלאכה באוהל מועד"⁶) — שהם עשרים שנה שלמות. ומזה מובן שגם להפירוש הפשוט ש"בן כ' לרדוף" הוא בהמשך ל"בן ה' כו' בן י' כו' בן י"ח כו'", ש"לאחר שלמד מקרא משנה וגמרא ונשא אשה והוליד בנים צריך הוא לחזור ולבקש (לרדוף) אחר מזונות"⁷ — ה"ז בגמר כ' שנה.

והרי גם במתני' הנ"ל בהא ד"בן טו' לתלמוד" פירושו⁸ שלומד ה' שנים גמרא, ומשמע דתיכף אח"כ מתחיל "בן כ' לרדוף", וכיון שבן כ' פירושו בגמר כ' שנה, עכצ"ל שגם בן טו' פירושו בגמר טו' שנה. ויש לעיין בשו"ע סי' בסופו¹¹.

ויש להוסיף ולהביא ראיות שהכוונה דבן י' (וכיו"ב) היא לתחלת

השנה:

א) בן מח' שנה הכיר אברהם את בוראו (נדרים¹²). לכאורה

5) ברמב"ם שלפנינו: "האיש מצווה על פרי' ורבי' .. מבן שבע עשרה". ובמגיד משנה: "בכאן מצאתי נוסחאות חלוקות בספרי רבינו, ויש מהן שכתוב מבן י"ז, ובמסכת אבות שנינו בן שמונה עשרה לחופה. ונ"ל שאם הנוסחא הכתוב בה מבן י"ז היא אמיתית שפירושה משעברה שנת י"ז והוא בן י"ז שלמים. ומכל מקום (הנוסחא) האמיתית היא לפי דעתי מבן שמונה עשרה, כלשון המשנה, ופירוש משנכנס לכלל י"ח".

6) עיי"ש בארוכה.

7) ראה פ"י הרע"ב: "פ"י אחר בן עשרים לרדוף אותו מן השמים ולהענישו על מעשיו, שאין ב"ד של מעלה מענישין פחות מבן עשרים" (וראה פרש"י שם: "לרדוף במצות עונשין").

8) במדבר ד, ג.

9) פ"י הרע"ב שם.

10) אדה"ז — בהל' ת"ת שם, וברפ"ג, וכן רש"י ורע"ב — באבות שם (וראה גם מכתב רבינו באגרות-קודש ח"א ע' ריב).

11) אולי הכוונה ל"טושו"ע אה"ע ס"א ס"ג ונ"כ" המובא במכתב שבהערה הקודמת.

12) ראה נדרים לב, סע"א: "בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו". וראה בר"ר פ"ל, ח (וש"נ): "רבי לוי בשם ריש לקיש אמר בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו. ר' חנינא ור' יוחנן תרווייהו אמרין בן ארבעים וח' שנה הכיר אברהם את בוראו" (ובכסף משנה הל' ע"ז פ"א ה"ג מחלק בין התחלת ההכרה לשלימותה. וראה גם לקו"ש ח"כ ע' 14 ואילך).

הכוונה לתחלת שנת מח', דהרי, בן צט' הי' אברהם כשנהפכה סדום, כי אז (כשנהפכה סדום) נימול אברהם (בהיותו בן צט' שנה)¹³, וסדום עמדה נב' שנה (שבת י, ב¹⁴), וא"כ בשנת הפלגה — שאז הכיר אברהם את בוראו (¹⁵), ואז נתיסדה סדום (שבת שם) — הי' אברהם בן מז' שלמות (כי מז' ונב' עולים צט'), ועכצ"ל שבן מח' פירושו תחלת מח'.

(ב) משה בן פ' בדברו אל פרעה (שמות ז, ז), ומשמע מהכתובים שזהו קודם התחלת המכות. ומשפט מצרים יב' חודש (עדיות פ"ב מ"י). ומ' שנה שלמות¹⁶ היו בניי במדבר, דבטו' בניסן יצאו מארץ מצרים, ובעשירי בניסן עברו את הירדן (יהושע ד, יט¹⁷). ובז' באדר דשנת המ' הי' משה רבינו ע"ה בן ק"ך מיום ליום, וכדרז"ל¹⁸ ע"פ¹⁹ "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", "היום מלאו ימי ושנותי", וא"כ ע"כ צריך לפרש שמ"ש במשה שהי' בן פ' בדברו אל פרעה (שלאח"ז חי עוד מ"א שנה), היינו תחלת פ'²⁰. ועדיין צ"ע.

(13) כמ"ש (לך לך יז, כד) "ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמולו גו'", ואז נהפכה סדום, שהרי לאחרי שבאו המלאכים לבקר את אברהם ביום שלישי למילתו, הלכו להפוך את סדום (וירא יח, ב. שם, כב ואילך).

(14) ושם: "הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער .. אמלטה נא שמה, נ"א בגימטריא נ' וחד הוי, ושל סדום נ' וב" (ובפרש"י: "דע"כ בנוי מגדל בארץ שנער היו .. ומשם נפוצו למקומות אחרים כשנתפלגו ובנו להם עיירות, ומשנתפלגו עד שחרבה סדום אינו אלא חמשים ושנים שנה, שהרי בסוף ימי פלג נתפלגו הארצות כדתניא בסדר עולם .. צא וחשוב שנותיו של פלג ונמצא שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאברהם, וכשחרב סדום שנת צ"ט לאברהם, שהרי בו ביום נתבשרה שרה, ולשנה אחרת ילדה, ואברהם בן מאת שנה וגו'").

(15) ראה סדה"ד אלף תתקנח שמביא פרטי הדעות מתי הכיר אברהם את בוראו, ומסיים: "ולדעתי בן מ"ח הכיר לפי שאז הי' הפלגה".

(16) חסר ימים אחדים בלבד, מעשירי עד ט"ו ניסן, כדלקמן בפנים.

(17) "והעם עלו מן הירדן בעשור לחודש הראשון".

(18) ר"ה יא, א. וש"נ — הובא בפרש"י עה"פ.

(19) וילך לא, ב.

(20) ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 26 הערה 15.